

MATERIAŁY DLA NAUCZYCIELI

RUCH PEDAGOGICZNY 2/2012

Joanna Łukasik

ZMIANY W KSZTAŁCENIU NAUCZYCIELI MOŻLIWE SZANSE – NOWE WYZWANIA

Od drugiej połowy ubiegłego stulecia człowiek uczestniczy w ciągłych zmianach w życiu społecznym. Zmiany te niewątpliwie rzutują zarówno na „charakter funkcjonowania różnych instytucji, jak i na losy indywidualne” (Szempruch, 2012, s. 155). Dlatego też ich dynamika, „otwartość na świat, procesy globalizacji, przemiany w kulturze skłaniają do pytań o edukacyjne przygotowanie człowieka do uczestnictwa w życiu społecznym, zawodowym i jednostkowym, o sposób funkcjonowania szkoły, jej zakorzenienie w środowisku społecznym i w nowej rzeczywistości edukacyjnej oraz o wyzwania, wobec których szkoła nie może pozostać obojętna” (tamże).

„Permanentne zmiany”, w jakie „uwikłana” jest również polska szkoła, niezależnie od woli nauczycieli „wymusza” na nich życie i działanie w świecie nieprzerwanych transformacji. W świecie tym koniecznością i wymogiem staje się aktywne i „świadome kierowanie swoim rozwojem oraz systematyczne aktualizowanie posiadanego już zasobu wiedzy ogólnej, umiejętności i kwalifikacji oraz zdobywanie nowych, nieznanych dotąd obszarów fachowej wiedzy, która pozwoli sprostać nieznanym wyzwaniom współczesności” (tamże, s. 164).

Umiejscawiając szkołę z jej podmiotami w kontekście wyzwań współczesnego świata należy uznać, iż dominującą rolę w kształtowaniu tego obrazu grają nauczyciele. Można powiedzieć, że to właśnie od nich najbardziej zależy, czy szkoła jest otwarta na zmiany. To od nauczyciela oczekuje się inicjowania zmian oraz poszukiwanie coraz to lepszych rozwiązań w pracy dydaktyczno-wychowawczej. Aby spełnić powyższe oczekiwania, nauczyciel musi być skłonny do głębokiego zastanowienia się nad światem, refleksji nad sobą samym, nad własnym działaniem i w działaniu. Niestety analizując sposób funkcjonowania współczesnego nauczyciela można zauważyć coraz większy brak świadomości teoretycznej i niski poziom badań nad nauczaniem oraz szukanie tematów zastępczych przy niskiej jakości kształcenia (Klus-Stańska, 2009). Dlatego też tak ważna jest poprawa zarówno kształcenia, jak i doskonalenia zawodowego nauczycieli. Chodzi bowiem o doskonalenie umiejętności rozumienia zmiany i sprawnego, skutecznego działania we współczesnym zmiennym świecie i edukacji. „Szkoła wrażliwa na zmiany wymaga krytycznego i mądrego nauczyciela, który potrafi wskazywać uczniowi różne możliwości wyboru

indywidualnej drogi rozwoju, poszukiwania tożsamości i programu samorealizacji” (Szempruch, 2012, s. 166).

Kierunek zmian w systemie kształcenia do zawodu nauczyciela

Dotychczasowy system kształcenia nie radził sobie z przygotowaniem nauczycieli do otwartości na zmiany, do funkcjonowania w różnorodności, nieprzejrzystości sytuacji i zjawisk szkolnych oraz zmienności własnych ról. W ostatnich latach podjęto wiele prób poprawy sytuacji i dostosowania edukacji do potrzeb współczesnej szkoły. Obserwowane na przestrzeni kilku lat dążenie do przemian w systemie kształcenia nauczycieli można uznać za podstawę jego udoskonalania, podobnie jak i systemu dokształcania i doskonalenia osób czynnych zawodowo. Zainteresowanie pracą i funkcjonowaniem zawodowym nauczycieli w kontekście kształcenia jest tym bardziej wnikliwe, że skutki dobrego lub kiepskiego przygotowania do wypełniania roli zawodowej odczuwają przede wszystkim dzieci i młodzież.

W uczelniach wyższych często sformułowano opinie, że społeczności akademickie dobrze kształcą nauczycieli. Wielokrotnie można się z opiniami tymi zgodzić. Jednocześnie w wielu uczelniach dostrzega się liczne słabości w tym zakresie. Obraz kształcenia, a głównie jego skutków, staje się mniej korzystny, gdy absolwenci studiów wyższych otrzymują upragnioną pracę i muszą sprostać zawodowym zadaniom.

Z badań prowadzonych przez pedeutologów (Czerepaniak-Walczak, 1997; Kwiatkowska, 1997, 2005; Gołębiak, 1998; Jasiński, Lewowicki, 2000; Górniok-Naglik, 2003; Muchacka, Kraszewski, 2004; Lewowicki, 2010; Łukasik, 2005, 2009, 2010 i in.) wynika, że dotychczasowy system kształcenia nauczycieli w Polsce ani nie jest jednolity, ani doskonały¹. Poza tym M. J. Szymański (2007, s. 3) zauważył, że „[w] sytuacji dynamicznie wzrastającego wykształcenia nauczycieli zrozumiałe jest oczekiwanie, iż wyniki pracy szkół powinny być coraz wyższe. Tymczasem badania prowadzone w ostatnich latach przez różne osoby i instytucje nie wykazują bardzo istotnej zmiany efektów nauczania, a jeśli nawet są pewne oznaki, nie są one współmierne do tempa wzrostu kwalifikacji nauczycieli”. Słabe punkty kształcenia nauczycieli możemy poznać chociażby przytaczając badania wymienionych autorów². W niniejszym artykule odwołam się wyłącznie do konkluzji z badań prowadzonych przeze mnie. Aby uporządkować wielość pojawiających się problemów, konkluzje przedstawię w kategoriach wyznaczonych przez nauczycielskie narracje w następujących obszarach: wiedza przedmiotowa, wiedza z zakresu dydaktyki i jej zastosowanie, wiedza i umiejętności z zakresu wychowania dzieci i młodzieży, a także wartości przypisywane praktykom zawodowym³.

- Wiedza teoretyczna z zakresu treści nauczanego przedmiotu jest oceniana przez nauczycieli dobrze i bardzo dobrze (główne kryterium stanowi praktyczność i przydatność). Nauczyciele nastawieni są głównie na zdobywanie wiedzy, którą można wykorzystać w pracy (wiedza stanowiąca podstawę programową nauczanego przedmiotu).
- Teoretyczna wiedza dydaktyczna oceniana jest bardzo dobrze, niestety przeteoretyzowanie przedmiotów, które powinny kształtować umiejętności praktyczne, jest słabym punktem w systemie kształcenia nauczycieli. Nadmiar teorii i brak możliwości zweryfikowania jej w praktyce (choćby podczas ćwiczeń)

powoduje, że nauczyciele nie czują się przygotowani do praktycznego nauczania przedmiotu, co często w zderzeniu z rzeczywistością szkolną (praktyki, pierwsze lata pracy w szkole), rodzi stres. Największe niedociągnięcia w metodyce nauczania przedmiotów odczuwają w stosowaniu metod aktywizujących w procesie nauczania.

- Wiedza i umiejętności z zakresu wychowania dzieci i młodzieży są najslabiej oceniane przez nauczycieli. Zdecydowanie prawie wszyscy badani nauczyciele stwierdzili, że studia zupełnie ich nie przygotowały do pracy wychowawczej, do rozwiązywania pojawiających się w szkolnej rzeczywistości problemów i sytuacji wychowawczych, a także do współpracy z rodzicami uczniów. A zauważają, że wiedza i umiejętności wychowawcze są bardzo ważne i potrzebne we współczesnej szkole.
- Praktyki zawodowe – zajmują wysoką rangę w systemie kształcenia nauczycieli. Dzięki nim przyszli nauczyciele mogą skonfrontować zdobytą wiedzę teoretyczną i umiejętności dydaktyczno-wychowawcze z praktyką zawodową. Mankamentem praktyk jest – wskazywana przez badanych – mała liczba godzin, co powoduje, że tuż po studiach, a już po podjęciu pracy zawodowej, młodzi nauczyciele czują się w pracy niepewnie oraz narażeni są na dodatkowe stresy.

Dotychczas na studiach nauczyciele zdobywali wiedzę: z zakresu teorii studiowanego przedmiotu kierunkowego i jego subdyscyplin oraz teorii z zakresu dydaktyk przedmiotowych (metodyk). W niewielkim stopniu zdobywali wiedzę na temat szkolnej rzeczywistości, w tym metod i form wychowania, trudności wychowawczych czy współpracy z rodzicami uczniów. Zdobytą wiedzę w niewielkim stopniu mogli weryfikować w praktyce. Słabości praktyk to: krótki czas ich trwania, nieprzychylni opiekunowie praktyk w szkole, słabe umiejętności dydaktyczno-wychowawcze zdobyte podczas studiów (brak przełożenia wiedzy na umiejętności np. podczas ćwiczeń). Po ukończeniu studiów wszyscy czynni zawodowo nauczyciele uzupełniają wiedzę i zdobywają nowe umiejętności w celu uzupełnienia luk i braków w wiedzy oraz umiejętnościach z okresu studiów, a także w celu własnego rozwoju, aby sprostać wymaganiom awansu zawodowego nauczycieli.

Można więc stwierdzić, że należy tak zorganizować kształcenie nauczycieli, by od pierwszego roku studiów studenci mogli weryfikować w praktyce zdobywaną wiedzę i nabywać umiejętności niezbędne w pracy nauczyciela, w tym szczególnie umiejętności wychowawcze i z zakresu nowych trendów edukacyjnych. Dotychczasowy system kształcenia, przygotowania do pracy w zawodzie nauczyciela wymaga więc przeorganizowania i modernizacji.

Kształcenie do zawodu nauczyciela w Polsce w świetle nowych przepisów⁴

S. Dylak (2007, s. 51) zwraca uwagę na cechę charakterystyczną dotychczasowego kształcenia nauczycieli, mianowicie „najpierw jest czas na przekazywanie wiedzy teoretycznej, a potem będzie czas na obserwacje i praktykowanie otrzymanej wiedzy. Praktyka służy głównie stosowaniu teorii, nie ma miejsca na praktykę, jako źródło wiedzy oraz aktywne tworzenie osobistej wiedzy pedagogicznej przez studentów, czyli zbliżenie edukacji nauczycieli do nauczycielskiej pracy zawodowej”.

Od nauczycieli wymaga się kompetencji już w pierwszych dniach pracy zawodowej, a przecież nie mają oni możliwości nabywania tych kompetencji podczas studiów (mała ilość praktyk uniemożliwia nabywanie i rozwój kompetencji, myślenia refleksyjnego w działaniu i nad działaniem). Ponadto ogólna dostępność do studiów nauczycielskich powoduje, że zadania, które są przeznaczone do realizowania przez grupę starannie dobraną, realizuje grupa, do której dostęp jest swobodny. Taki sposób doboru kandydatów do zawodu nauczyciela rodzi wiele wątpliwości, zwłaszcza gdy wymóg posiadania wyższego wykształcenia nie jest rzeczywistą barierą, a cechy osobowości nie są w żaden sposób identyfikowane.

Nowo wprowadzany system kształcenia nauczycieli oparty jest na efektach kształcenia, a więc na wiedzy, umiejętnościach, kompetencjach społecznych, języku obcym, technologii informacyjnej, emisji głosu oraz bezpieczeństwie i higienie pracy – weryfikowanych w trakcie praktyk, a nie jak dotychczas na standardach. Kształcenie przygotowujące do wykonywania zawodu nauczyciela odbywa się tak jak dotychczas na studiach pierwszego i drugiego stopnia oraz na studiach podyplomowych, jednak w ramach modułów kształcenia⁵.

Kształcenie na studiach pierwszego stopnia obejmuje wyłącznie przygotowanie do wykonywania zawodu nauczyciela w przedszkolach i szkołach podstawowych, a na studiach drugiego stopnia i jednolitych studiach magisterskich – do pracy we wszystkich typach szkół i rodzajach placówek.

Przygotowanie do nauczania pierwszego przedmiotu (prowadzenia zajęć) obejmuje przygotowanie w zakresie: merytorycznym do nauczania pierwszego przedmiotu – moduł 1; psychologiczno-pedagogicznym – moduł 2 oraz dydaktycznym – moduł 3.

Przygotowanie do wykonywania zawodu nauczyciela może być poszerzone o przygotowanie: do nauczania kolejnego przedmiotu – moduł 4, a także w zakresie pedagogiki specjalnej – moduł 5 (moduł 4 i 5 traktowane są jako fakultatywne).

Przygotowanie do wykonywania zawodu nauczyciela na studiach podyplomowych może być prowadzone w zakresie: nauczania kolejnego przedmiotu (prowadzenia zajęć) – moduł 4; psychologiczno-pedagogicznym oraz dydaktycznym dla absolwentów studiów przygotowanych merytorycznie do nauczania przedmiotu (prowadzenia zajęć), a niemających przygotowania pedagogicznego i dydaktycznego – moduły 2 i 3, z tym że w przypadku absolwentów studiów pierwszego stopnia może on obejmować wyłącznie przygotowanie do pracy w przedszkolach i szkołach podstawowych; pedagogiki specjalnej dla osób, które mają przygotowanie do wykonywania zawodu nauczyciela.

Realizacja każdego z modułów, zarówno na studiach jak i studiach podyplomowych, umożliwi uzyskanie takich samych efektów kształcenia. Moduły składają się z komponentów oraz opisów treści kształcenia charakterystycznych dla modułu i komponentu.

Moduł 1: przygotowanie merytoryczne zgodnie z opisem efektów kształcenia dla realizowanego kierunku. Każdy następny moduł składa się z trzech komponentów.

Moduł 2: przygotowanie w zakresie psychologiczno-pedagogicznym składa się z takich komponentów, jak: Ogólne przygotowanie psychologiczno-pedagogiczne; Przygotowanie psychologiczno-pedagogiczne do nauczania na danym etapie edukacyjnym lub etapach edukacyjnych (w tym osobno do nauczania w zakresie: Edukacji przedszkolnej i I etapu edukacyjnego – klasy I-III szkoły podstawowej; II etapu edu-

kacyjnego – klasy IV-VI szkoły podstawowej oraz III i IV etapu edukacyjnego – gimnazjum, szkoła ponadgimnazjalna, kształcenie w zawodzie) oraz Praktyka.

Moduł 3: Przygotowanie w zakresie dydaktycznym składa się z komponentów takich, jak: Podstawy dydaktyki; Dydaktyka przedmiotu (rodzaju zajęć) na danym etapie edukacyjnym lub etapach edukacyjnych (w tym osobno dla: Edukacji przedszkolnej i I etapu edukacyjnego; II etapu edukacyjnego oraz III i IV etapu edukacyjnego) oraz Praktyka

Moduł 4: Przygotowanie do nauczania kolejnego przedmiotu (prowadzenia zajęć) składa się z następujących komponentów: Przygotowanie w zakresie merytorycznym; Dydaktyka przedmiotu (rodzaju zajęć) na danym etapie edukacyjnym lub etapach edukacyjnych zgodnie z opisem treści kształcenia dla modułu 3, komponentu 2 oraz Praktyka zgodnie z opisem treści kształcenia dla modułu 3, komponentu 3.

Moduł 5: Przygotowanie w zakresie pedagogiki specjalnej obejmuje komponenty: Przygotowanie psychologiczno-pedagogiczne specjalne; Dydaktykę specjalną oraz Praktykę. Ponadto w trakcie realizacji modułu osoba przygotowująca się do wykonywania zawodu nauczyciela wybiera jedną z następujących specjalności: edukacja i rehabilitacja osób z niepełnosprawnością intelektualną; tyflopedagogika; surdopedagogika; pedagogika lecznicza; resocjalizacja i socjoterapia.

Zgodnie z zapisami nowego rozporządzenia praktyki powinny odbywać się w przeważającej części równoległe z realizacją zajęć w uczelni.

Oprócz tego realizacja modułu 2 i 3 powinna trwać łącznie nie mniej niż 3 semestry. Moduł 3 jest realizowany po module 2. Kształcenie w zakresie modułu 4 może być podejmowane przez studentów lub absolwentów studiów przygotowujących do wykonywania zawodu nauczyciela, którzy zamierzają uzyskać przygotowanie do nauczania więcej niż jednego przedmiotu (prowadzenia zajęć). Komponenty 2 i 3 modułu 4 mogą być realizowane równoległe z realizacją modułu 3 albo po zakończeniu realizacji modułu 3. Kształcenie w zakresie modułu 5 jest podejmowane przez studentów lub absolwentów studiów przygotowujących do wykonywania zawodu nauczyciela, którzy zamierzają uzyskać przygotowanie do nauczania określonego przedmiotu (prowadzenia zajęć) w przedszkolach, szkołach i placówkach specjalnych lub integracyjnych (oddziałach specjalnych lub integracyjnych). Realizacja modułu 5 umożliwi uzyskanie przygotowania do pracy w przedszkolach, szkołach i placówkach specjalnych lub integracyjnych (oddziałach specjalnych lub integracyjnych) w zakresie odpowiednim do przygotowania uzyskanego w wyniku realizacji modułów 1, 2 i 3 oraz rodzaju niepełnosprawności lub niedostosowania społecznego uczniów. Moduł 5 może być realizowany równoległe z realizacją modułu 3 albo po zakończeniu realizacji modułu 3.

Absolwent studiów pierwszego stopnia przygotowany merytorycznie do nauczania przedmiotu (prowadzenia zajęć), a nieposiadający przygotowania psychologiczno-pedagogicznego i dydaktycznego w toku studiów drugiego stopnia, przygotowujących do wykonywania zawodu nauczyciela, realizuje moduł 1, 2 i 3 w zakresie zapewniającym przygotowanie do nauczania na odpowiednich etapach edukacyjnych.

Kształcenie nauczycieli ma przede wszystkim polegać na nabywaniu praktycznych umiejętności (w tym dydaktycznych równoważnie z wychowawczymi) niezbędnych do wykonywania zawodu nauczyciela. Wiedza teoretyczna ma wspierać zdobywanie tych umiejętności i dawać naukową syntezę uzyskanych doświadczeń. A zatem dzięki nowym wymaganiom w kształceniu nauczycieli zwiększono rolę

przygotowania praktycznego, w tym szczególnie w obszarach kompetencji opiekuńczych, wychowawczych oraz diagnozowania indywidualnych potrzeb ucznia. Można powiedzieć, że nowy sposób kształcenia nauczycieli jest w znacznym stopniu odpowiedzią na obserwowane luki i braki w dotychczasowym sposobie zdobywania kwalifikacji zawodowych.

Zakończenie

Zmiany społeczne, polityczne, ekonomiczne i intelektualne, w centrum których znajduje się dzisiejszy świat, determinują reformy szkoły. Zmiany te wywierają znaczący wpływ na funkcjonowanie nauczycieli i nakreślają główne kierunki ich rozwoju i zadania dla edukacji (Potulicka, 2001, s. 136). Zatem zmiana współczesnej szkoły związana jest nie tylko z innym postrzeganiem jej funkcji, ale przede wszystkim z innym postrzeganiem roli nauczycieli i uczniów. Aby uczeń mógł stać się indywidualnością oraz autonomicznym rozwijającym się podmiotem, zdolnym do samodzielnego myślenia, wartościowania, decydowania, odpowiedzialnego postępowania oraz otwartego wyrażania własnych myśli i uczuć – potrzebny jest mu nauczyciel o cechach, umiejętnościach oraz odpowiedniej wiedzy, niezbędnych w działaniu. Czy nauczyciele kształceni według nowych standardów będą przygotowani do radzenia sobie w różnych, wciąż nowych i zmieniających się sytuacjach dydaktyczno-wychowawczych? J. Szempruch (2012, s. 168) zauważa “[p]rzygotowanie to wymaga gruntownego wykształcenia człowieka, rozumienia dylematów różnorodności kulturowej, krytycyzmu, tolerancji i dialogu, ale też odwagi i umiejętnego elastycznego reagowania na zmienność warunków życia”.

Starania o podnoszenie jakości kształcenia nauczycieli zmierzają do zmian koncepcji kształcenia, podstawowego zakresu niezbędnej wiedzy i wymaganych umiejętności zawodowych, przygotowania praktycznego do zawodu, wyposażenia w odpowiednie kwalifikacje i ukierunkowanie kompetencji zawodowych (oraz sprawdzenie przygotowania do zawodu) (Lewowicki, 2010, s. 21). Zauważenie, że w przygotowaniu nauczycieli poza wiedzą merytoryczną i metodyczną niezbędna jest wiedza z zakresu wychowania, diagnozy indywidualnych potrzeb i możliwość weryfikowania zdobytej wiedzy w czasie praktyk, pozwoli podnieść jakość edukacji nauczycieli oraz jakość edukacji w ogóle.

Przypisy

¹ T. Lewowicki wymienia kilkanaście „kierunkowych” koncepcji i ideologii kształcenia nauczycieli na przestrzeni ostatnich lat. Być może wielość, chaos i rozbieżności wynikające z poszczególnych koncepcji i opartych na nim programach kształcenia, zostaną ujednoczone (aspekt: wiedza, umiejętności, kompetencje społeczne, praktyki zawodowe) w związku z wchodzącymi rozporządzeniami w zakresie Krajowych Ram Kwalifikacji. Wprowadzone Krajowe Ramy Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego inspirowane były Strukturą Kwalifikacji EOSW (Europejski Obszar Szkolnictwa Wyższego). Por. T. Lewowicki: *O jakości kształcenia nauczycieli – uwagi niemożliwe*. „Ruch Pedagogiczny” 2010, nr 5–6.

² Ilościowe badania przeprowadzone przez J. Łukasik w latach 2003–2004 wśród nauczycieli polski centralnej i południowo-wschodniej w odniesieniu do ich ról zawodowych zostały zawężone

w późniejszych latach – w oparciu o metody badań jakościowych – do poszczególnych ról nauczyciel w tym roli nauczyciela jako osoby doskonalącej się i doksztalcającej. Badaniami dotyczącymi przygotowania do zawodu nauczyciela oraz doskonalenia się i doksztalcenia autorka objęła 50 nauczycieli, którzy napisali wypracowanie nt.: „Moje przygotowanie do pracy zawodowej podczas studiów z perspektywy pracy w szkole”. Wypowiedzi nauczycieli zostały uzupełnione danymi uzyskanymi z wywiadów przeprowadzonych z 15 nauczycielami oraz danymi zawartymi w 41 pamiętnikach nauczycieli nadesłanych na konkurs „Miesiąc z życia nauczyciela”. Autorzy badań to nauczyciele pracujący w szkołach różnego typu, na różnych szczeblach edukacyjnych, o różnym stażu pracy, nauczający różnych przedmiotów. Szerzej o wynikach badań w Łukasik, 2009, 2010, 2011, 2012.

³ Szerzej o tym w: J. Łukasik, J. Prokop: *New trends in teacher education in Poland. Past mistakes – directions change*. Wyd. Uniwersytetu Karola, Praga 2012.

⁴ Szerzej na ten temat w: J. Łukasik, J. Prokop (2012).

⁵ Odpowiednie zapisy znajdują się w rozporządzeniach: z dnia 2 listopada 2011 r. w sprawie Krajowych Ram Kwalifikacji, w tym opisów efektów kształcenia dla obszarów kształcenia; z dnia 4 listopada 2011 r. w sprawie wzorcowych efektów kształcenia; z dnia 2 listopada 2011 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie warunków, jakie muszą być spełnione, aby zajęcia dydaktyczne na studiach mogły być prowadzone z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość; z dnia 17 stycznia 2012 r. w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela.

Literatura

Dylak S. (2007): *W cieniu własnej wiedzy – między pewnością a bezradnością wychowawcy*. W: M. Dudzińska, M. Czerepaniak-Walczak: *Wychowanie. Pojęcia. Procesy. Konteksty*. T. 3. GWP, Gdańsk

Klus-Stańska D. (2009): *Paradygmaty współczesnej dydaktyki – poszukiwanie kwiatu paproci czy szansa na tożsamość teoretyczno-metodologiczną?* W: L. Hurlo, D. Klus-Stańska, M. Łojko, (red.): *Paradygmaty współczesnej dydaktyki*. Impuls, Kraków

Kwiatkowska H. (2009): *Kondycja zawodowa nauczycieli*. „Debata Edukacyjna”, nr 2

Kwiatkowski S. (2006): *Oczekiwania społeczne wobec nauczycieli – w kierunku szlachetnej utopii*. „Nowa Szkoła”, nr 8

Lewowicki T. (2010): *O jakości kształcenia nauczycieli – uwagi niemodne*. „Ruch Pedagogiczny”, nr 5–6

Łukasik J. (2006): *Od nauczyciela adaptacyjnego do autonomicznego. Kształcenie i doskonalenie zawodowe nauczycieli a efektywność pracy*. „Edukacja”, nr 1

Łukasik J. (2008): *Między szkołą a domem. Role zawodowe i rodzinne współczesnego nauczyciela*. Wyd. UP, Kraków

Łukasik J. (2009): *Nauczyciel w szkolnej codzienności czyli kłopoty z niepowtarzalnością szkolnego dnia*. „Nowa Szkoła”, nr 9

Łukasik J. (2010): *Luki w kształceniu nauczycieli*. W: W. Krempień, T. Lewowicki, S. Sysojewa (red.): *Paradygmaty oświatowe i edukacja nauczycieli*. Wyd. Naukowe Instytutu Technologii Eksploatacji – PIB, Warszawa–Kraków

Łukasik J. (2010): *O doszkalceniu i doskonaleniu nauczycieli, czyli po co uczy się polski nauczyciel?* W: A. Kwaterra, P. Cieśla: *Rola i zadania dydaktyk przedmiotowych w kształceniu nauczycieli*. Wyd. Uniwersytetu Pedagogicznego, Kraków

Łukasik J. (2011): *Pedagogical training for teachers in Poland*. W: S. Bendl, M. Zvirotsky (red.): *Misto vzdelavani v současne společnosti: paradigma–ideje–realizace*, Praga

Łukasik J. (2011): *Z codzienności nauczyciela*. Wyd. Black Unicorn, Jastrzębia Góra

Łukasik J., Prokop J. (2012): *New trends in teacher education in Poland. Past mistakes – directions change*. Wyd. Uniwersytetu Karola, Praga

Potulicka E. (red.) (2011): *Szkice z teorii i praktyki zmiany oświatowej*. Eruditus, Poznań

Szempruch J. (2012): *Szkoła wobec zmiany społecznej*. W: R. Kwiecińska, J. Łukasik (red.): *Zmiana społeczna. Edukacja – Polityka społeczna – Kultura*. Wyd. Naukowe UP, Kraków

Szymański M. J. (2007): *Dyplom dla świętego spokoju?* „Nowa Szkoła”, nr 6

Akty prawne i rozporządzenia

Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela (tekst jednolity 2006 r., DzU Nr 97, poz. 674, ze zm.);

Rozporządzenie z dnia 2 listopada 2011 r. w sprawie Krajowych Ram Kwalifikacji, w tym opisów efektów kształcenia dla obszarów kształcenia;

Rozporządzenie z dnia 4 listopada 2011 r. w sprawie wzorcowych efektów kształcenia;

Rozporządzenie z dnia 17 stycznia 2012 r. w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela.

Zmiany w kształceniu nauczycieli. Możliwe szanse – nowe wyzwania

W niniejszym artykule przedstawię nowe założenia systemu kształcenia nauczycieli w Polsce. Zwracam uwagę na istniejące braki w edukacji nauczycieli z perspektywy osób czynnych zawodowo. Wreszcie prezentuję najnowsze propozycje zmian kształcenia nauczycieli realizowanych przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego w kontekście szans na możliwe zmiany.

Słowa kluczowe: nauczyciel, kształcenie nauczycieli

Changes in teacher education. Chance – new challenges

In this paper, I present the teacher training system in Poland. I point out the existing shortcomings in their education from the perspective of teachers already working in the profession. Finally, I presents the latest proposals for changes of teacher education implemented by Ministry of Science and Higher Education.

Keywords: teacher, teacher training